

sella oli keskeinen merkitys tässä prosessissa. Heikki Pihlajamäen tuore kirja käsittelee tätä assimilaatiota sekä sen jälkeistä kehitystä vertailevan oikeushistorian näkökulmasta.

Kirjan kantavana teemana on vastakkainasettelu ruotsalaisen ja liivinmaalaisen lakijärjestelmän välillä. Siinä missä Ruotsissa oli arkaainen mutta erittäin keskitetty oikeuslaitos ja yhdenmukaistettu lainsäädäntö, oli Liivinmaan saksalaispohjainen lakijärjestelmä huomattavasti oppineempi, mutta hajanaisempi kokonaisuus. Kirja pyrkii selvittämään Liivinmaan lakihistoriallista kehitystä 1600-luvulla lakijärjestelmän kolmen keskeisen komponentin kautta: oikeuslaitoksen, oikeusprosessin, sekä sovellettavien lakien näkökulmasta. Näille on kullekin omistettu oma lukunsa, jotka yhdessä muodostavat kirjan rungon.

Ensimmäiseksi Pihlajamäki esittää Liivinmaan oikeuslaitoksen rakenteen ja sen kehityksen ruotsalaiskauden aikana. Ruotsalaistamispyrkimyksistä huolimatta Liivinmaan lainsäädäntö ja tuomioistuimet säilyivät melko itsenäisinä ja Ruotsin laista irrallisena kokonaisuutena. Tähän vaikuttivat etenkin yhteiskunnalliset erot, sillä Liivinmaan kartanoyhteiskuntaan ei sopinut ruotsalaismallinen järjestelmä, jossa talonpojilla oli verrattain vahva asema lain edessä sekä keskeinen rooli alempien tuomioistuinten kokoonpanossa.

Seuraava luku käy yksityiskohtaisesti läpi Liivinmaan lukuisten tuomioistuinten proseduureja ja toimintaa, tuoden esiin eron käytännön ja teorian välillä. Esimerkkitapauksiin nojaten Pihlajamäki kuvaa miten keskieu-rooppalainen, oppinut *ius commune* yhtenäisoikeus ja siihen liittyvät menetelmät juurtuivat Liivinmaalle, mutta eivät saaneet mainittavaa jalansijaa Ruotsissa. Tuomioistuimet ammattimaistuiivat ja ottivat julkisten syyttäjien toimesta aktiivisemmän roolin rikosten selvittelyssä. Etenkin talonpoikien yhteiskuntarauhaa rikkovia rikoksia pyrittiin aktiivisesti selvittämään Keski-Euroopasta rantautuneella *inkvisitorisella* menetelmällä.

Viimeinen luku, joka on huomattavasti muita lyhempi, pyrkii kartoittamaan Liivinmaan lukuisten limittäisten lainsäädäntöjen välistä hierarkiaa ja vuorovaikutusta seuraamalla mihin lainopillisiin lähteisiin tuomioistuinten pöytäkirjoissa on viitattu. Vaikka Ruotsin laki iskostettiin maakuntaan, säilyi tämän vaikutus vähäisenä. *Ius communesta* tuli käytännössä Liivinmaan ylin laki, joka yhdisti maakunnan hajanaisia tuomioistuinta ja kytki lakijärjestelmän keskieu-rooppalaiseen lakiperinteeseen.

Toisin kuin useimmat aikaisemmat tutkimukset, nojaa tämä työ todellisiin oikeustapauksiin lainopill-

Lakihistoriaa 1600-luvun Liivinmaalta

Heikki Pihlajamäki: Conquest and the Law in Swedish Livonia (ca. 1630–1710). The Northern World 77. Brill 2017. 288 s. ISBN 978-90-04-33152-5.

Ruotsin valloittaessa Liivinmaan 1620-luvulla sai se haltuunsa pirstaleisen ja sodan runteleman maakunnan, joka erosi merkittävästi uudesta emomaastaan niin yhteiskunnallisesti, hallinnollisesti kuin lainsäädännöllisestikin. Alue oli saatava pikaisesti vakaaksi, tuotoksaksi ja luotettavaksi osaksi Ruotsin orastavaa suurvaltaa. Oikeusjärjestelmän elvyttämisellä ja uudistami-

ten teorioiden ja asetusten sijasta. Pihlajamäki on tehnyt ison työn käydessään läpi valtavan määrän Tarton ja Riian arkistoissa olevia, verrattain hyvin säilyneitä oikeuden asiakirjoja. Esimerkkejä hyödynnetään kirjassa vuolaasti valottamaan tuomioistuinten toimintaa käytännössä. Oikeustapaukset tarjoavat samalla eläväisen kuvan varhaismodernin yhteiskunnan sielunmaisemasta ja arjesta.

Aihepiiri on rikas ja monipuolinen. Tiukkaan rajatun lakihistorian diskursseissa Pihlajamäki ottaa kantaa etenkin tuomioistuimen johtaman tutkivan inkvisitorisen menetelmän leviämiseen Liivinmaalle. Kirja kyseenalaistaa vallitsevan käsityksen siitä, että menetelmä olisi korvannut perinteisen, syyttäjän ja syytetyn todistuksiin nojavan *akkusatorisen* menetelmän varhain. Molemmat menetelmät säilyivät Liivinmaalla käytössä, minkä lisäksi näitä saatettiin käyttää joustavasti ristiin tilanteesta riippuen. Pihlajamäki myös käsittelee kattavasti varhaismoderneille lakijärjestelmille tyypillistä lainsäädäntöjen päällekkäisyyttä, tarkentaen ja monipuolistaen käsitystämme siitä miten näiden välinen hierarkia käytännössä toimi.

Lakihistorian ohella kirja sivuaa myös muita aihepiirejä, kuten valtiokiehitystä ja sosiaalishistoriaa. Liivinmaan assimilaatio Ruotsin osaksi oli eurooppalaisittain tyypillinen prosessi, jossa valloittajan oli neuvoteltava antautumisen ehdoista paikallisten eliittien kanssa. Lakihistoriallinen kehitys heijasteli Ruotsin sisäpolitiikkaa, jonka mukaisesti suuria maa-alueita läänitettiin valloituspolitiikan tärkeimmille tukijoille.

Kirjan tavoitteet ovat kunnianhimoiset. Pihlajamäki pyrkii vastaamaan laajaan kirjoon erilaisia kysymyksiä, esittämään Liivinmaan lakijärjestelmän toimintaa pikutarkasti kahdeksankymmenen vuoden ajanjaksolta, sekä vielä vertaamaan tätä ruotsalaiseen järjestelmään. Kirjan punainen lanka hieman kärsii tästä laaja-alaisuudesta, sekä vuoropuhelun puutteesta päälukujen välillä. Vahva ja kattava yhteenveto olisi punonut hajanaisia lankoja yhteen, mutta nyt tämä jää valitettavan pitkälti lukijan hartioille. Pirstaleisuudesta huolimatta Pihlajamäki kuitenkin onnistuu kytkemään Liivinmaan lakijärjestelmän rakenteen ja kehityksen osaksi Ruotsin valtakunnan 1600-luvun historiaa. Kokonaisuutena kirja on arvokas lisäys niin lakihistorian kuin poliittisen historian saralla, ja etenkin tarkka ja analyttinen lukija löytää teoksesta paljon kullannarvoista uutta tietoa.

JAAKKO A. BJÖRKLUND, FM, DI
HELSINGIN YLIOPISTO